

Αποτύπωση Επιχειρηματικού Κλίματος 2023

του Δρ Αλέξανδρου Αποστολάκη

Μια Εισαγωγή

Με αφορμή τις ημέρες καριέρας που πραγματοποιήθηκαν πριν από λίγο καιρό στο Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο και διοργάνωσε το Γραφείο Διασύνδεσης του πανεπιστημίου, υλοποιήθηκε μια προσπάθεια αποτύπωσης του επιχειρηματικού κλίματος στην Ελλάδα και την Κρήτη (ΕΛΜΕΠΑ). Η προσπάθεια αυτή υλοποιήθηκε μέσω ενός σύντομου ερωτηματολογίου που απευθυνόταν στις επιχειρήσεις που έλαβαν μέρος στις ημέρες καριέρας. Συνολικά, την περίοδο 3 και 4 Νοεμβρίου 2022, συμμετείχαν στις ημέρες καριέρας του ΕΛΜΕΠΑ 70 επιχειρήσεις από ολό το φάσμα της επιχειρηματικής κοινότητας της Κρήτης προσφέροντας παραπάνω από 130 διαφορετικές θέσεις εργασίας και πρακτικής άσκησης. Περίπου 600 φοιτητές, -τριες και απόφοιτοι του πανεπιστημίου συμμετείχαν στις ημέρες καριέρας, ενώ το 40% των επιχειρήσεων δήλωσαν ότι βρίσκονται σε διαδικασία συνεντεύξεων για πρόσληψη με άτομα τα οποία γνώρισαν στη διάρκεια του διημέρου.

Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια των εκδηλώσεων εστίασε στην αποτύπωση του επιχειρηματικού κλίματος από την πλευρά των επιχειρήσεων που συμμετείχαν. Πιο συγκεκριμένα, οι επιχειρηματίες και οι εκπρόσωποι των επιχειρήσεων ερωτήθηκαν για το πως διαβλέπουν την πορεία της Ελληνικής και Κρητικής οικονομίας για το πρώτο εξάμηνο του 2023, για το δεύτερο εξάμηνο του 2023 και συνολικά για το 2023. Επίσης, κλήθηκαν να προσδιορίσουν τους παράγοντες που θα επηρεάσουν την ανάπτυξη της οικονομίας στη Κρήτη το επόμενο έτος (2023), καθώς και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις στη παρούσα φάση. Συνολικά, στην έρευνα πήραν

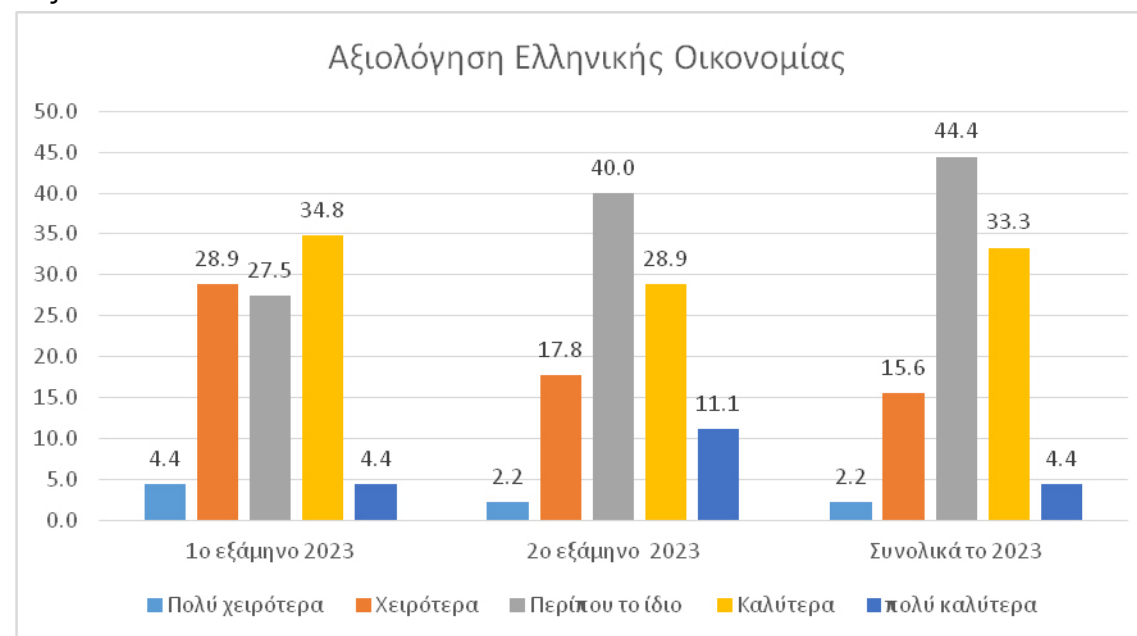

Δρ Αλέξανδρος Αποστολάκης
Αναπλ. καθηγητής, Τμ. Διοίκησης
Επιχειρήσεων και Τουρισμού,
Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο

μέρος 53 από τις 70 επιχειρήσεις που συμμετείχαν στις ημέρες καριέρας.

Αξιολόγηση Ελληνικής Οικονομίας

Συμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας που πραγματοποιήθηκε και παρουσιάζονται στο γράφημα 1 παρακάτω, περίπου το 35% των επιχειρηματιών θεωρεί ότι το 1ο εξάμηνο του 2023 τα πράγματα θα είναι καλύτερα από το αντίστοιχο 1ο εξάμηνο του 2022. Το ενδιαφέρον εδώ είναι ότι τα ποσοστά των επιχειρηματιών που διαβλέπουν ότι τα πράγματα θα είναι περίπου τα ίδια με το αντίστοιχο περσινο εξάμηνο είναι το ίδιο με αυτό των επιχειρηματιών που έχουν μια πιο απαισιόδοξη άποψη για το μέλλον (περίπου 28% και στις δύο περιπτώσεις). Το ίδιο ακριβώς συμβαίνει και με τους επιχειρηματίες που βρίσκονται στα δύο άκρα της κλίμακας.

Γράφημα 1: Αξιολόγηση Ελληνικής Οικονομίας

Αξιολόγηση Κρητικής Οικονομίας

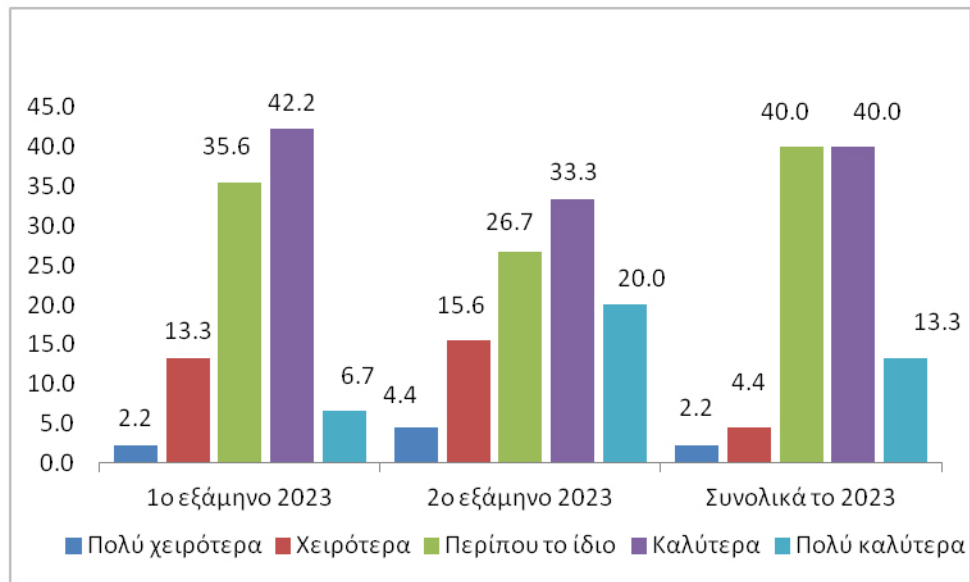
Το γράφημα 2 παρακάτω συνοψίζει τις απόψεις των επιχειρηματιών αναφορικά με τις προσδοκίες τους για τη πορεία της Κρητικής οικονομίας για το 2023. Με βάση τα αποτελέσματα παρατηρούμε σημαντικές ομοιότητες αλλά και μικρές διαφοροποιήσεις στις απόψεις των συμμετεχόντων. Για παράδειγμα, όπως και στη περίπτωση της χώρας παραπάνω, έτσι και εδώ οι επιχειρηματίες έδειξαν ότι διατηρούν μια θετική εικόνα για το 1ο εξάμηνο του 2023, σε σχέση με το αντίστοιχο 1ο εξάμηνο του 2022. Μάλιστα, τα ποσοστά στη περίπτωση της Κρήτης είναι αρκετά μεγαλύτερα σε σχέση με τα αντίστοιχα της χώρας. Συγκριτικά δηλαδή, οι επιχειρηματίες δείχνουν μια μεγαλύτερη τάση

Αναφορικά με το 2ο εξάμηνο του 2023, οι απόψεις φαίνεται να διαφοροποιούνται αισθητά. Παρατηρούμε ότι τα 2/5, το 40% δηλαδή των ερωτώμενων, έχει μια πιο συγκρατημένη άποψη για το μέλλον της Ελληνικής οικονομίας, αν και βέβαια το ποσοστό αυτών που θεωρούν ότι το οικονομικό κλίμα στην Ελλάδα το 2ο εξάμηνο του 2023 θα είναι καλύτερο από αυτό του αντίστοιχου εξαμήνου του 2022 είναι αρκετά αυξημένο στο 11%. Περίπου η ίδια εικόνα αποτυπώνεται και συνολικά για το 2023, με το 44,5% των επιχειρηματιών να έχουν μάλλον περιορισμένες προσδοκίες για την πορεία της Ελληνικής οικονομίας. Και εδώ βέβαια να σημειώσουμε το σχετικά υψηλό ποσοστό (το 1/3 των ερωτώμενων επιχειρηματιών) που διαβλέπουν μια πιο θετική προοπτική για την Ελληνική οικονομία το 2023 συνολικά.

αισιοδοξίας για τις προοπτικές της περιφερειακής οικονομίας, σε σχέση με την εθνική οικονομία για το 1ο εξάμηνο του έτους. Αναφορικά με το 2ο εξάμηνο του έτους, περίπου ένας στους τρεις συμμετέχοντες (33%) έχει μια θετική εικόνα για το μέλλον, ενώ αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ένας στους πέντε επιχειρηματίες (20%) θεωρεί ότι το επιχειρηματικό κλίμα στη Κρήτη στο 2ο μισό του χρόνου θα είναι πολύ καλύτερο από την αντίστοιχη περίοδο του περσινού έτους. Διαβλέπουμε δηλαδή μια μεγαλύτερη αισιοδοξία μεταξύ των επιχειρηματιών αναφορικά με την πορεία της οικονομίας στη Κρήτη το 2ο εξάμηνο του έτους, σε σχέση με τις προβλέψεις τους για τη πορεία της οικονομίας της χώρας συνολικά για την αντίστοιχη περίοδο.

Τέλος, και αναφορικά με το σύνολο τού έτους, παρατηρούμε ότι υπάρχει απόλυτη ισοροπία μεταξύ αυτών που θεωρούν ότι το οικονομικό κλίμα στη Κρήτη θα παραμείνει στα ίδια επίπεδα με το περασμένο έτος, και αυτούς που έχουν περισσότερο θετικές προσδοκίες. Σε σχέση με την εικόνα που παρουσιάστηκε στο γράφημα 1 παραπάνω, οι επιχειρηματίες εξακολουθούν να διατηρούν επιφυλάξεις αναφορικά με την πορεία της Κρητικής

οικονομίας, αλλά την ίδια στιγμή φαίνεται να είναι και περισσότερο αισιόδοξοι, όταν συγκρίνουμε τις απόψεις τους για την οικονομία της χώρας συνολικά. Την ίδια στιγμή το ποσοστό των επιχειρηματιών που έχουν πολύ θετικές εκτιμήσεις για το επιχειρηματικό κλίμα στην οικονομία της Κρήτης είναι σημαντικά υψηλότερο σε σχέση με τις εκτιμήσεις για το επιχειρηματικό κλίμα στην Ελλάδα για το 2023 (13.3% έναντι 4.4%).

Γράφημα 2: Αξιολόγηση Κρητικής Οικονομίας

Ευκαιρίες και Απειλές

Ταυτόχρονα με την αποτύπωση των τάσεων για το επιχειρηματικό κλίμα σε Ελλάδα και Κρήτη αντίστοιχα, οι επιχειρηματίες κλήθηκαν να προσδιορίσουν τους παράγοντες που θα καθορίσουν την τύχη των επιχειρήσεων τους για το 2023. Ξεκινώντας από τις απειλές, τους παράγοντες δηλαδή που θεωρούν ότι θα δημιουργήσουν προβλήματα για την υγιή ανάπτυξη των επιχειρήσεων τους, η συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρηματιών εστίασε στην έλλειψη (καταρτισμένου) προσωπικού. Ανεξάρτητα τον τομέα οικονομικής δραστηριότητας της επιχείρησης, οι συμμετέχοντες σχεδόν ομόφωνα συμφώνησαν ότι η έλλειψη ανθρώπινου δυναμικού θα είναι η βασική πηγή προβλημάτων για τις επιχειρήσεις τους για το 2023. Παρατηρούμε δηλαδή ότι το πρόβλημα του ανθρώπινου δυναμικού δεν περιορίζεται μόνο σε επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών (π.χ., τουρισμός) όπως αρχικά διαφάνονταν, αλλά σιγά - σιγά εξελίσσεται σε βαρύδι και για επιχειρήσεις σε άλλους τομείς της οικονομίας. Επίσης, παρατηρούμε ότι το πρόβλημα ξεκίνησε να γίνεται ευρύτερα αντιληπτό αρκετά νωρίς.

Η γραφειοκρατία και οι καθυστερήσεις που

δημιουργεί για τις επιχειρήσεις, και οι υψηλές τιμές έπονται σε σημαντικότητα. Ειδικά για τις τιμές - ακρίβεια, οι επιχειρηματίες τόνισαν το υψηλότερο κόστος πρώτων υλών, το ενεργειακό κόστος καθώς και την υψηλή φορολογία. Σε χαμηλότερη θέση στη λίστα, οι συμμετέχοντες ανέφεραν την ανάγκη για βελτίωση των υποδομών στη Κρήτη και την έλλειψη ευκαιριών χρηματοδότησης.

Από την άλλη πλευρά, όταν ρωτήθηκαν αναφορικά με τους παράγοντες που θα συμβάλουν στην ανάπτυξη των επιχειρήσεων τους στο μέλλον, οι περισσότεροι εστίασαν στην ανάπτυξη των μεγάλων έργων υποδομών που έχουν ξεκινήσει στη Κρήτη (χαρακτηριστικά παραδείγματα ΒΟΑΚ και νέο διεθνές αεροδρόμιο Ηρακλείου), καθώς και σε μικρότερης σημασίας - περιφερειακά έργα. Παρατηρούμε δηλαδή ότι η σημασία που αποδίδουν οι επιχειρηματίες στις υποδομές είναι εξαιρετικά σημαντική για τη βιωσιμότητα των επιχειρήσεων τους. Στη συνέχεια, αρκετά ψηλά στη λίστα των ευκαιριών, οι συμμετέχοντες ανέφεραν τις δυνατότητες που προσφέρει η ανάπτυξη του συμπλέγματος «τουρισμός - αγροτικός τομέας». Εδώ παρατηρούμε, πιθανά και λόγω της σύστασης της

Κρητικής οικονομίας, την επίδραση του τριτογενή και πρωτογενή τομέα, συνολικά στην οικονομία της Κρήτης. Με άλλα λόγια, μια θετική πορεία της τουριστικής και αγροτικής οικονομίας στη Κρήτη θα συμπαρασύρει (θετικά) και τις υπόλοιπες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην περιφέρεια. Αυτό είναι ένα εύρημα που δείχνει την έμμεση συμβολή των δυο αυτών οικονομικών δραστηριοτήτων στην περιφερειακή οικονομία. Τέλος και με βάση τις απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα, η πολιτική σταθερότητα σε εθνικό όσο και στο διεθνές περιβάλλον θεωρείται ως η τρίτη βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη των επιχειρήσεων.

Συνοπτικά, τα αποτελέσματα από την έρευνα αποτύπωσης του επιχειρηματικού - οικονομικού κλίματος στη Κρήτη καταδεικνύουν αρχικά ένα μεγαλύτερο βαθμό αισιοδοξίας αναφορικά με τη πορεία της Κρητικής οικονομίας για το 2023, σε σχέση με τη πορεία της Ελληνικής οικονομίας το έτος που διανύουμε. Συνολικά δηλαδή οι Κρητικοί επιχειρηματίες είναι περισσότερο αισιόδοξοι για την πορεία του επιχειρηματικού κλίματος στη Κρήτη, σε σχέση με την Ελλάδα. Μπορεί να είναι -ακόμα- αρκετά επιφυλακτικοί στο σύνολο τους για την πορεία της οικονομίας στη Κρήτη, αλλά δείχνουν να πιστεύουν περισσότερο την αναπτυξιακή πορεία της περιφερειακής οικονομίας, σε σχέση με τις προοπτικές της οικονομίας της χώρας. Η έλλειψη εξειδικευμένου και καταρτισμένου προσωπικού εμφανίζεται ως το βασικότερο ανάχωμα για την ανάπτυξη των Κρητικών επιχειρήσεων, και μάλιστα αυτό αφορά το σύνολο των επιχειρήσεων, και όχι μόνο αυτές που δραστηριοποιούνται στις υπηρεσίες. Η ακρίβεια - τιμές έρχονται στη δεύτερη θέση των απειλών για τις Κρητικές επιχειρήσεις. Από την άλλη πλευρά η αναπτυξιακή ώθηση των νέων υποδομών που αναπτύσσονται στη Κρήτη (ΒΟΑΚ, αεροδρόμιο), καθώς και μια θετική πορεία του τριτογενή και πρωτογενή τομέα θεωρούνται οι παράγοντες που μπορεί να οδηγήσουν σε ανάπτυξη των ντόπιων επιχειρηματικών μονάδων. Ειδικά για τις υποδομές, συνολικά προκύπτει η μεγάλη ανάγκη και σημασία που αποδίδουν οι επιχειρηματίες σε αυτό τον παράγοντα. Σημειώνεται ότι αυτή δεν είναι η πρώτη φορά που αποτυπώνεται αυτή η τάση στη Κρήτη, και αναδεικνύει τη διαχρονικότητα αυτού του παράγοντα.

Ο Δρ. Αλέξανδρος Αποστολάκης θα ήθελε να εκφράσει τις θερμές ευχαριστίες του σε όλη την ομάδα του Γραφείου Διασύνδεσης του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου, καθώς και στην ομάδα των εθελοντών φοιτητών του πανεπιστημίου για την πολύτιμη βοήθεια τους στην υλοποίηση της παρούσας έρευνας.

